

Colecție coordonată de
LAVINIA BETEA

MATTHEW DENNISON

REGINA VICTORIA

SECRETELE UNEI EPOCI

Traducere din limba engleză de Roxana Olteanu

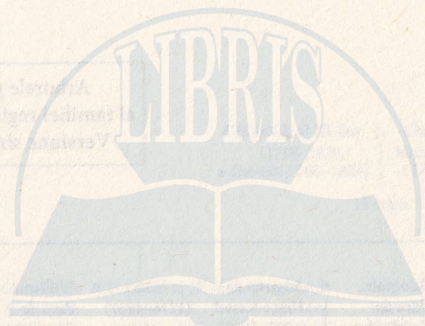
Prefață de Diana Mandache

CORINT
ISTORIE

- Russel, lord John (ulterior conte de), 88, 114, 117
- St. Laurent, Julie de, 25
- Sandringham (reședință), Norfolk, 140–141
- Sandwich, Mary, contesă de, 65
- Sant, James, 147
- Schreiber, lady Charlotte, 133
- Scott, sir Walter, 23, 31, 68
- Selous, Henry Courtney, 98
- Shelley, Percy Bysshe, 21
- Sitwell, Dame Edith, 26
- Sohn, Carl Rudolph, 147
- Sophia, prințesă (fiica lui George al III-lea, mătușa Victoriei), 35
- Späth, baroana, 45
- Stanley, Eleanor, 121
- Stanley, lord, 126
- Steaua Indiei, ordin, 143
- Stockmar, Christian, baron, 8, 50, 70, 75, 78, 84–85, 94, 139, 146, 155,
- Strachey, Lytton, 107, 166
- Swoboda, Rudolph, 147, 163
- Tennyson, Alfred, prim baron, 60, 75, 90, 118, 120, 150, 153, 169
- Thackeray, William Makepeace, 89
- Trevelyan, George, 138
- Tuxen, Laurits Regner, 9, 149–150, 159, 163
- Tyler, sir John, 163
- Victoire, ducesă de Nemours, 96, 118
- Victoria și Albert, ordin, 111
- Victoria, Crucea, ordin, 90
- Victoria, prințesă de Wales, 147, 149
- Waldstein, conte, 68
- Wellington, Arthur Wellesley, primul duce de, 30, 41, 54, 78–79, 97, 155
- Wells, H.T., 48
- Westall (profesor de desen), 40
- Wilkie, sir David, 48
- Wilhelm al II-lea, împărat german (anterior prinț încoronat), 33, 148, 168
- Wilhelm al IV-lea (anterior duce de Clarence), 22
- Wilson, George Washington (fotograf), 121
- Windsor, castel, 9, 29, 45, 65, 92, 98, 108, 109, 116, 118, 122, 126, 148–149, 150, 153, 157, 160, 167
- Winterhalter, Franz Xaver (pictor), 7, 83, 98, 109, 145
- Wolff, Emil, 102

Cuprins

<i>Prefață</i> de Diana Mandache	5
<i>Introducere</i>	15
Capitolul 1 <i>Băiețoiul</i>	19
Capitolul 2 „ <i>Proaspătă și inocentă ca florile din grădina ei</i> ”	33
Capitolul 3 „ <i>Distracții permanente, complimente, noutăți și ceva politică</i> ”	47
Capitolul 4 „ <i>Toate calitățile ce pot fi dorite pentru a mă face complet fericită</i> ”	62
Capitolul 5 „ <i>Grijile regalității o apăsau mult mai puțin pe regină</i> ”	74
Capitolul 6 „ <i>Durerea despărțirii</i> ”	93
Capitolul 7 „ <i>Regrete zadarnice</i> ”	106
Capitolul 8 „ <i>O văduvă din Highland</i> ”	121
Capitolul 9 „ <i>Cel mai înțelept dintre sfătuitori</i> ”	132
Capitolul 10 „ <i>Mamă a mai multe națiuni</i> ”	146
Capitolul 11 „ <i>Toată acea splendoare</i> ”	161
<i>Note</i>	171
<i>Bibliografie</i>	185
<i>Index</i>	195

Introducere

În ajunul încoronării reginei Victoria, în iunie 1838, Charles Greville a consemnat în jurnalul său o memorabilă descriere a capitalei: „Este ca și cum dintr-odată populația a crescut de cinci ori; hărmălaia, confuzia, mulțimea, zgomotul sunt indescriptibile. Călăreți, pedestri, trăsurile se înghesuie, se ciocnesc, se încurcă (...), nu e o îmbulzeală aici și colo, tot orașul e o îmbulzeală. (...) Parcul s-a transformat într-o mare tabără (...) și drumurile încă se mai umplu, pe calea ferată în alte mulțimi”¹. Dacă îndepărtăm călăreții, cititorul modern, familiarizat cu efervescența londonezilor când vine vorba despre aparițiile publice ale conducătorilor englezi, va recunoaște imediat tabloul lui Greville. *The Times* a încercat să explice atmosfera care caracteriza „îmbulzeala” lui Greville: „Ei se gândeau la ea [Victoria] nu ca la o persoană pe care s-o iubești cu ardoare nețărnută (...), ci o vedeau ca pe o *instituție*”². În lunga ei domnie, Victoria a reușit cu succes să contopească dimensiunea individuală, personală, cu cea instituțională. Într-un sens foarte specific, monarhia a devenit „victoriană”: în mintea multora dintre cetățeni tronul căpăta virtuțile pe care ei le considerau ca fiind ale Victoriei. Această simbioză a investit coroana britanică cu o latură umană tangibilă și în același timp a făcut din Victoria arhetipul și simbolul a tot ce

era lăudabil la o femeie și la un conducător. Pe de o parte a fost noroc, pe de altă parte a fost rodul unei mentalități populare solidare, modelate de economie și cultură. Așa cum vom vedea, comportamentul Victoriei, care nu întotdeauna merita aprobare, a ajuns să fie apreciat în ultimele decenii petrecute pe tron și după aceea.

Cât timp s-a aflat pe tron, nu a existat un cult al personalității: acesta a apărut mai târziu. Încă din copilărie, cei din jurul său – mama, guvernanta, istețul ei unchi Leopold* – au învățat-o să aibă un comportament exemplar. Ca reacție la burlescul și bufoneria înaintașilor ei recentți, modelul lor de corectitudine încuraja suprimarea sinelui în interesul unei coroane care își pierduse strălucirea. Din exterior, monarhia Victoriei a ajuns să fie caracterizată de probitate, sobrietate și hotărâre, dar toate „victorianismele” au fost luate în derâdere de posteritate. Acest comportament adecvat a confirmat și o anumită rezistență a tronului care, din punct de vedere politic, continua să piardă teren în fața unui parlament tot mai atent selectat și mai reprezentativ. Chiar dacă Victoria nu a fost întotdeauna credincioasă acestui mandat, în general a reușit să evite mediatizarea greșelilor sale. Revenind asupra punctului de vedere anterior, fără să roșească, redactorii ziarului *The Times* au scris că, dacă monarhia „s-a bazat masiv pe voința poporului (...), aceste rezultate le datorăm într-o anumită măsură, care poate fi cu greu considerată o supraestimare, candorii feminine, inteligenței blânde, dezinteresului real și corectitudinii incontestabile ale reginei”³.

* Leopold – prinț german devenit primul rege al Belgiei (1831–1865). După ce a luptat de partea trupelor țarului în timpul invaziei napoleoniene, Leopold s-a căsătorit cu prințesa Charlotte de Wales. Chiar și după moartea timpurie a soției, a păstrat o poziție apreciată la curtea regelui englez. În 1831 a acceptat să devină rege al Belgiei.

Cei care vor citi povestea vieții reginei vor descoperi că inteligența, candoarea, dezinteresul și corectitudinea ei au fost calități relative: a fost o femeie plină de contradicții amețitoare și de miriade de inconsistențe, dar în spatele măștii sale s-a aflat o voință imensă care i-a și determinat comportamentul necugetat, egoist, îngust la minte, exasperant și aparent autodistructiv. Ea putea avea un imens farmec, putea să arate umilință, compasiune, candoare, perspicacitate, generozitate, îndrăzneală și înțelegerere, toate în același timp. „Este trist cât pot să fiu de debilă, cât de ultrasensibilă și iritabilă și cât de necontrolat este temperamentul meu atunci când sunt plictisită sau îndurerată”, mărturisea ea în jurnal, în ajunul revelionului din 1881⁴. A fost extrem de onestă toată viața ei, mai ales cu ea însăși. În mod repetat, această onestitate nu a echivalat cu o profundă cunoaștere de sine. O evaluare mai precisă îi aparține lordului Salisbury, care a lăudat „conștiința ei inflexibilă” și „activitatea ei neobosită”. Niciuna dintre aceste calități nu i-a marcat definitiv comportamentul.

Regina nu a citit volumul lui Walter Bagehot, *The English Constitution*, care fusese publicat în 1867. Chiar și fără acest ghid – carte de căpătâi pentru succesorii ei –, a insistat ca ministrii și prim-ministrii, membrii clerului, generalii, oficialii sau conducătorii străini, ca și cei din propria familie, să fie consultați, încurajați și avertizați, și a făcut acest lucru cu vehemență și cu un oarecare succes. Nefiind mare amatoare de spectacol, este puțin probabil să fi fost de acord cu felul în care definise Bagehot viața publică – o scenă de teatru, în care „punctul central al piesei este regina”⁵. Totuși, spre finalul domniei, ea a infirmat complet aprecierile lui că „nimeni nu crede că viața lor e viața curții; că viața lor e viața ei; că ordinele ei sunt ale lor”. Printre reușitele cele mai importante ale

Victoriei este și felul studiat în care se prezenta ca o întruchipare a normalității. Chiar și atunci când stătea triumfătoare în mijlocul bogățiilor și grandorii imperiului său, ea le părea britanicilor ca un prim monarh din clasa mijlocie, felul ei de viață era recunoscut și, în cea mai mare parte, ușor de înțeles pentru marea majoritate a supușilor ei. Mai mult de atât, a făcut același lucru și pe scena internațională, și astfel femeia care era atât de preocupată de prestigiul britanic în lume, a devenit cu timpul principala sursă a acestui prestigiu la care ea ținea așa de mult.

Victoria credea în comemorări. Înșela moartea celebrându-i pe cei luați de lângă ea, imortalizându-i în forme durabile, de piatră. De la ea, cei mai cunoscuți și mai vizibili monarhi din Marea Britanie s-au inspirat în acțiuni similare de comemorări ostentative. Documentele sunt așa de multe, încât este posibil – iar cercetătorii și biografii ei au descoperit deja asta – să argumentezi interpretări divergente și conflictuale privitoare la viața și domnia ei. Relatarea de față, intenționat scurtă, trebuie văzută ca un portret selectiv. Ea cuprinde aspecte ale vieții ei private și publice, ale universului ei interior și exterior. Niciunul nu este exhaustiv, deși am încercat mereu ca în centrul relatării mele să fie Victoria însăși – nu mi-am propus o viziune asupra epocii, asupra căsătoriei, asupra familiei sau moștenirii ei. Mai degrabă am vrut să surprind acele trăsături pe care eu le consider esențiale pentru această mare și puternică britanică, și sper ca această lucrare să fie o caracterizare concisă și lămuritoare în sine, cu toate limitările și restricțiile datorate formatului ei.

Capitolul 1

Băiețoiul

În primăvara anului 1819, familia regală britanică nu avea moștenitori în cea de-a treia generație. Nimeni nu putea să conteste fertilitatea bătrânului rege și a recent decedatei sale soții. George al III-lea – nebun, irascibil, trist și care, în ciuda surzeniei sale, se adresa unei audiențe nevăzute – și Charlotte de Meklenburg-Strelitz, cu nasul ei roșu, pe care și-l sufla mereu, pasionată de cricket (cu trăsături șterse, așa cum este înfățișată de Gainsborough și Allan Ramsay*), avuseseră cincisprezece copii și un mod de viață de familie regală în care intimitatea și caracterul privat în relațiile dintre părinți și copii nu erau luate în considerare, cu consecințe jalnice. Elanul inițial, viguros, nu a fost menținut. Prea mulți dintre acei copii rămăseseră necăsătoriți – fie implicați iresponsabil în relații cu amante de vârsta a doua, fără copii sau cu bastarzi, fie având reputații proaste; gănguritul și gălăgia nepoților nu prea deranjau senilitatea suveranului. Cu mare ușurință, neglijența părintească adusese dinastia la limita extincției.

Prințul regent, viitorul George al IV-lea, era cel mai mare dintre cei cincisprezece; după cincizeci de ani avea fața umflată

* Thomas Gainsborough (1727–1788) și Allan Ramsay (1713–1784) – pictori britanici din secolul al XVIII-lea, considerați printre cei mai valoroși portrețiști ai timpului lor.

ca un balon, era extravagant și ranchiunos. Căsătorit după voia părinților și a Parlamentului, avea o singură fată. La fel ca mama regentului, o altă Charlotte, ea ar fi trebuit să fie, atunci când i-ar fi venit vremea, regina Angliei. Numai că în 1817 a murit, în timp ce dădea naștere unui făt mort. Scurta ei viață se caracterizase printr-o agitație nedorită; părinții ei detestabili se urau unul pe altul. Niciunul dintre ei nu avusese delicatețea s-o protejeze pe fiică de certurile lor. În această situație, fata cu obraji trandafirii și cu pasiune pentru povești, ar fi putut să ajungă și mai rău – născută într-un cuplu format dintr-un desfrânat risipitor și o prințesă germană băiețoasă, deloc preocupată de curățenia lenjeriei de corp și ulterior, se spunea, extrem de generoasă cu favorurile ei. Privind retrospectiv, Charlotte apare ca o figură reprezentativă a regentei.

Moartea nedorită a nepoatei regelui și a singurei moștenitoare posibile, atribuită unei erori a medicului obstetrician, a provocat tristețea întregii națiuni și criza monarhiei. „În pulbere/ Fecioara din insule cu blonde coșite e așezată/ Iubită de milioane de oameni”*, se lamentează poetul romantic Byron. Evenimentul a produs cești și farfurioare comemorative, sosiere, ba chiar și baltiste imprimare. O foaie volantă implora națiunea, cu multe majuscule, să mediteze „asupra efemerității VIETII OMULUI, așa de izbitor exemplificată de MOARTEA plăcutei și mult regretatei PRINȚESE”, un imperativ didactic ce anticipează evlavia lugubră a anilor care aveau să vină; politicianul Henry Brougham povestea că atmosfera generală era „de parcă fiecare familie din Marea Britanie își pierduse copilul favorit”. Împovărat de regrete tardive – mult prea târzii pentru Charlotte, desigur – nefericitul obstetrician, sir Richard Croft, s-a împușcat. Moartea prințesei

* George Gordon Byron, *Peregrinările lui Childe Harold*, Cântul IV, strofa CLXVII.

nu l-a îndemnat pe abătutul ei tată să mai încerce o dată: la vârsta de 50 de ani, calomniatul prinț de Wales nu avea să mai dea naștere unui moștenitor.

Așadar, misiunea a căzut în sarcina celor șase frați mai mici ai regentei: Frederick, William, Eduard, Ernest, Augustus și Adolphus, „pleava unei rase serbede”, după aprecierea scriitorului Shelley. Obsceni și îngropați în datorii, acești adulterini lăudaroși deveneau letargici când venea vorba de responsabilități; dezordonati și ușor de discreditat, erau pătați chiar de acuzații de incest sau crimă – o mană cerească pentru caricaturisti, cu perucile lor, cu fețele stricate de varicelă, cu lăcomia și guta lor, care nu aveau nimic impozant. Privind în urmă, ei au fost considerați nadirul monarhiei britanice, „o rasă de vagabonzi germani* mărunți, cu pieptul plin de decorații”, după cum avea să spună mai târziu parlamentarul antimonarhist Charles Bradlaugh despre cei din Casa de Hanovra¹. Pentru un nobil, chiar alarmist, precum prințul Albert, aceasta era o poveste plină de învățăminte.

Dintre cele șapte progenituri care aveau posibilitatea să ajungă la domnie după moartea lui Charlotte, William, Eduard și Adolphus au răspuns cântecului de sirenă al unui posibil tron vacant, iar Parlamentul, îndatoritor, era pregătit să le plătească datoriile în schimbul unui moștenitor (Frederick și Ernest erau deja căsătoriți). S-au adunat în grabă într-un trio în fața unor prințese protestante germane neinteresante: niciuna nu avea măcar euforia deplasată a pierdutei soții a regentului. În

* Încă din 1714, George Louis (Georg Ludwig) din Casa de Hanovra, de origine germană, fusese încoronat rege al Marii Britanii sub numele George I. Descendentul acestuia, George al III-lea (George William Frederick), rege al Marii Britanii și Irlandei în perioada 1760–1820, a devenit Rege al Hanovrei în 1820, iar George al IV-lea (George Augustus Frederick) l-a urmat la tron în perioada 1820–1830.